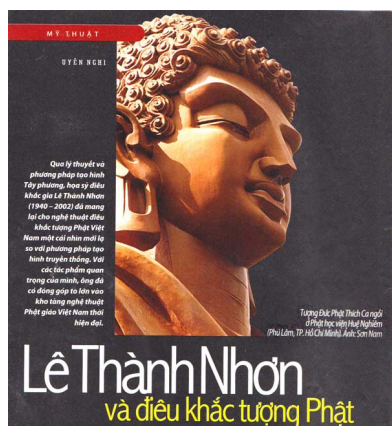

Qua lý thuyết và phương pháp tạo hình Tây phương, họa sỹ điêu khắc gia Lê Thành Nhơn (1940-2002) đã mang lại cho nghệ thuật điêu khắc tạc tượng Phật Việt Nam một cái nhìn mới lạ so với phương pháp tạo hình truyền thống. Với các tác phẩm quan trọng của mình, ông đã có đóng góp to lớn vào kho tàng nghệ thuật Phật giáo Việt Nam thời hiện đại.

Là gương mặt tiên phong của điêu khắc miền Nam Việt Nam từ năm 1975 và sau ngày đổi mới công nghệ ngoài, Lê Thành Nhơn đóng góp nghệ thuật trong sự nghiệp sáng tác của mình đã có một duyên nợ khá bền chặt với đời tài Phật giáo.

Với Lê Thành Nhơn, nghệ thuật điêu khắc liên tưởng đến sự đơn giản, hoành tráng và các tác phẩm thời hiện đại Phật giáo. Đối với điêu khắc tạc tượng Phật, trong nghệ thuật, ông chia sẻ hai tác phẩm. Đó là tượng đứng ở Bức tường Quán Thế Âm ở Trung tâm Văn Hóa Phật giáo Liêu Quán ở Huế và tượng Thích Ca ngọa ở Trung tâm Phật học Huệ Nghiêm (Phú Lâm, TP. HCM). Cả hai đều có thời gian vào thập niên 70 và đều là những tác phẩm quan trọng.

Khả năng lý khai và nghệ thuật chạm tác tạc tượng Phật truyền thống theo phong cách dân gian miền Bắc, khác hẳn dòng tạc tượng mang đậm dấu ấn tạo hình thời Minh, Thanh (Trung Quốc) ở miền Trung, hay phong cách Phật giáo Nam tông như những điêu khắc Nam Á ở miền Nam, các sáng tác của Lê Thành Nhơn tuân thủ tất cả các quy chuẩn, đường nét, hình khối của nghệ thuật tạo hình Tây phương. Với công bố, sáng tác của Lê Thành Nhơn vẫn theo phong cách tạc tượng cổ điển. Tuy nhiên, khi bước vào quá trình sáng tác tạc tượng Phật, điều đó đã mang lại những kết quả hết sức bất ngờ và tạo cho người xem những cảm xúc khác lạ.

Tượng Thích Ca ngọa (ciment, cao 450cm, 1970) ở trung tâm Phật học Huệ Nghiêm là một tác phẩm hoành tráng được thực hiện công phu, tỉ mỉ và vô cùng trau chuốt. Một dấu vết của mô thức tạc tượng Phật truyền thống đã hoàn toàn biến mất, thay vào đó là những đường nét khỏe khoắn, phảng phất với đường khối học (géométrie) mạnh mẽ, lạ lẫm. Yêu cầu thẩm mỹ giác được chú trọng khai thác một cách tối đa. Những chi tiết tinh tế trên những mặt phẳng với các nếp lượn thân áo đặt trong một tỷ lệ cân đối đã tạo cho bức tượng vẻ uy nghi, vững chãi và sự

chuyên ngành hội họa và điêu khắc.

Tạc ng Bồ tát Quán Thế Âm (Bronze, 1972) ở trung tâm Văn Hóa Phật giáo Liễu Quán tại Huế là một tác phẩm độc đáo khác. Được thực hiện vào khoảng đầu thập niên 70. Tác phẩm này, các nghệ nhân pháp quen thuộc của Lê Thành Nhân như vẽ ng bóng, nhúng cho sơn giội màu đã vẽ được nét và hình khối. Sự độc đáo của tác phẩm này tập trung ở cách tạo hình mái tóc vút cao thanh thoát, bao phủ gương mặt Á Đông tĩnh lặng, để vế phía sau tạo thành khối chóp nhọn làm đẹp tượng và là trung tâm cho tác phẩm. Đây thực sự là kết tác nghệ thuật tạo thành một khúc chiết, cân đối, mềm mại, hài hòa và là tác phẩm độc biệt có dấu ấn cá nhân độc thù trong số tập tạo hình hình tượng Bồ tát Quán Thế Âm nhiều người trên thế giới.

Nghệ nhân pháp tạo hình Tây phương, Lê Thành Nhân đã khá thành công, tác phẩm điêu khắc tượng Phật của ông thực sự là những di sản quý báu của nghệ thuật Phật giáo Việt Nam. Tuy nhiên, điều này cũng dẫn đến những vấn đề như sau. Có lẽ từ đầu tiên ở Việt Nam, Lê Thành Nhân là tác giả đã ghi dấu ấn cá nhân sâu sắc lên tác phẩm tượng Phật của mình. Vô hình trung, các tác phẩm của ông đã chuyên chế đầy tập trung đi vào nghệ thuật trong khi giá trị ích lợi cho ý nghĩa của tượng tôn giáo vẫn đóng vai trò truyền tải và thông điệp tâm linh. Nói khác đi, ông đã đẩy tượng Phật thành một tượng tượng giác thay vì là một tượng tượng tín ngưỡng. Đây cũng là dụng ý của nhiều họa sĩ vô danh đã tạo nên hàng ngàn tác phẩm tranh tượng, mà ở đây, hai mục đích tín ngưỡng và nghệ thuật tượng được chú ý kết hợp hài hòa trong đó mục đích tín ngưỡng luôn được xếp hàng đầu trong yêu cầu tác phẩm.

Các tác phẩm thể hiện về tài Phật giáo của Lê Thành Nhân vào các giai đoạn sau này cũng tiếp tục góp phần háo hức thành công đáng kể. Tượng Sitting Buddha (Bronze, 50x50cm, 1987) đã được chọn trưng bày ở bảo tàng Quốc gia Australia (Canberra), Bảo tàng di dân tiểu bang Victoria...cùng với nhiều tác phẩm thể hiện khác.

Độc biệt, ở thời điểm cuối đời, một số tác phẩm của ông đã đi sâu hơn vào vấn đề thẩm mỹ tinh thần Phật giáo. Bức tranh vẽ hoành tráng "Tọa thiền" trên chất liệu gỗ sơn mài có chiều cao 200cm, dài 600cm; bức tượng Sinh – Lão – Bệnh – Tử (plaster, 1987) được sắp xếp của ông như là kết quả của quá trình suy tư sâu thẳm.

Trong gần nửa thế kỷ sáng tạo nghệ thuật bền bỉ. Lê Thành Nhân, có thể thấy được nguồn mạch tâm thức Phật giáo luôn tàng ẩn xuyên suốt như một dòng chảy mà mọi điểm dừng là sự kết tinh của những tác phẩm nghệ thuật làm nên khuôn mặt điêu khắc gia và đóng góp to lớn

vào kho tàng văn hóa nghệ thuật Việt Nam hiện đại, cho dù ở đâu đó trong nhiều tác phẩm của ông vẫn còn phảng phất đôi điều chưa xong ý.

Theo **Uyên Nghi** [*\(Văn hóa Phật giáo\)*](#)